

«پژوهشگر کرامی»

صفحاتی را که مشاهده می فرمائید، گزیده ای محدود از یک سند پژوهشی طولانی است که شامل:

برای مشاهده فهرست دیجیتال پایان نامه ها / رساله های می توانید به آدرس ذیل مراجعه کنید:

<http://lib.uok.ac.ir:8080>

در صورت به وجود آمدن هرگونه مشکل و پرسش در زمینه دسترسی، تهیه و استفاده از منابع الکترونیکی و دیجیتال به بخش پایان نامه ها و منابع دیجیتال کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد مراجعه نموده و تماس بگیرید!

شماره تماس ۰۸۷-۳۳۶۲۴۰۰۶

دانشگاه کردستان
دانشکده هنر و معماری
گروه مهندسی معماری

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد در رشته مهندسی معماری گرایش مهندسی معماری

عنوان:

راهکارهای معمارانه برای طراحی مرکز آموزشی کودکان کار با رویکرد
ارتقاء تعاملات اجتماعی

پژوهشگر:

شیوا امامی

استاد راهنما:

دکتر سارا سلیمانی

استاد مشاور:

دکتر صلاح‌الدین مولانایی

شهریور ۱۴۰۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه کردستان
دانشکده هنر و معماری
گروه مهندسی معماری

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد در رشته مهندسی معماری گرایش مهندسی معماری

عنوان:

راهکارهای معمارانه برای طراحی مرکز آموزشی کودکان کار با رویکرد
ارتقاء تعاملات اجتماعی

پژوهشگر:

شیوا امامی

استاد راهنما:

دکتر سارا سلیمانی

استاد مشاور:

دکتر صلاح‌الدین مولانایی

شهریور ۱۴۰۱

دانشگاه کردستان
دانشکده هنر و معماری
گروه معماری

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد در رشته معماری گرایش معماری

عنوان:

راهکارهای معمارانه برای طراحی مرکز آموزشی کودکان کار با رویکرد ارتقاء تعاملات اجتماعی

پژوهشگر:

شیوا امامی

در تاریخ ۳۰ / ۰۶ / ۱۴۰۱ توسط کمیته تخصصی و هیات داوران زیر مورد بررسی قرار گرفت و با درجه عالی به تصویب رسید.

هیات داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	امضاء
۱- استاد راهنما	دکتر سارا سلیمانی	استادیار	
۲- استاد مشاور	دکتر صلاح الدین مولانایی	استادیار	
۳- استاد داور داخلی	دکتر مهرداد پورسفزمانی	استادیار	
۴- استاد داور داخلی	دکتر محمد آزاد احمدی	استادیار	

مهر و امضاء معاون آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه

چکیده

پدیده «کارِ کودک» و «کودکِ کار» یکی از معضلات فراگیر در سراسر جهان به خصوص در کشورهای در حال توسعه است. به کار گماردن کودکان در حساس‌ترین برهه از زندگی (دوران کودکی) منجر به عواقب جبران‌ناپذیری هم برای فرد و هم برای اجتماع می‌شود. از آنجا که همه کودکان به صورت یکسان مهارت‌های اجتماعی را فرا نمی‌گیرند و این مسئله تأثیرات مخربی هم بر فرد و هم بر جامعه در حال و آینده می‌گذارد بنابراین هدف اصلی این پژوهش شناخت و ارزیابی مؤلفه‌های تعاملات اجتماعی کودکان کار دختر و پسر ۱۰-۱۶ سال در استان کردستان و تبیین مؤلفه‌های اجتماع‌پذیری فضاها بر اساس شناخت به دست آمده از کودکان کار و ارائه الگوهای طراحی و مبانی نظری مناسب جهت طراحی مراکز آموزشی اجتماع‌پذیر می‌باشد.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تعاملات اجتماعی کودکان کار در حد «متوسط» و در در مؤلفه‌های «ابراز وجود» و «خودکنترلی» ضعیف هستند؛ با توجه به تحقیقات صورت گرفته فضاهای عمومی با کارکرد «بازی‌پذیری» و «طبیعت‌گرایی» در ارتقاء مؤلفه‌های ضعیف و همچنین سایر مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی تأثیرگذار خواهد بود و همچنین ویژگی‌های کالبدی از قبیل: دسترسی‌پذیری، نفوذپذیری، مقیاس، چیدمان فضاها (مبلمان) و خوانایی در افزایش تعاملات اجتماعی کودکان کار مؤثر است. در طراحی محیط آموزشی اجتماع‌پذیر توجه به مؤلفه‌های ذهنی برای رسیدن به مؤلفه‌های کالبدی بسیار مهم است که این مؤلفه‌ها شامل: مؤلفه رفتاری-فعالیتی، مؤلفه معنایی و مؤلفه زمینه‌ای می‌باشد.

کلیدواژه‌های فارسی: کودکان کار، تعاملات اجتماعی، مراکز آموزشی، محیط اجتماع‌پذیر، مهارت‌های

اجتماعی

University of Kurdistan

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۲	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- بیان مسئله
۳	۳-۱- اهمیت و ضرورت تحقیق
۴	۴-۱- اهداف تحقیق
۴	۱-۴-۱- هدف اصلی
۴	۲-۴-۱- اهداف فرعی
۴	۵-۱- فرضیه‌های تحقیق
۴	۱-۵-۱- فرضیه‌های اصلی
۴	۲-۵-۱- فرضیات فرعی
۵	۶-۱- قلمرو تحقیق
۵	۱-۶-۱- قلمرو مکانی
۵	۲-۶-۱- قلمرو زمانی
۵	۳-۶-۱- قلمرو موضوعی
۵	۷-۱- تعریف متغیرهای پژوهش
۵	۱-۷-۱- عوامل ذهنی موثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی
۶	۲-۷-۱- عوامل محیطی مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی
۷	۸-۱- خلاصه فصل
۹	فصل دوم: مبانی نظری
۱۰	۱-۲- مقدمه
۱۰	۲-۲- کودکان کار
۱۰	۱-۲-۲- تعریف کودکان کار
۱۱	۲-۲-۲- سلامت اجتماعی کودکان کار
۱۲	۳-۲- تعاملات اجتماعی
۱۲	۱-۳-۲- تعریف تعاملات اجتماعی
۱۳	۲-۳-۲- ارتقاء مهارت‌ها و تعاملات اجتماعی (حیات جمعی)
۱۳	۴-۲- محیط انسان ساخت و تعاملات اجتماعی
۱۴	۵-۲- فضاهای اجتماع‌پذیر
۱۵	۱-۵-۲- مدارس اجتماعی

- ۶-۲-۶- بررسی مؤلفه های موثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی ۱۶
- ۶-۲-۱- مؤلفه روانشناختی (بعد مهارت های اجتماعی) ۱۷
- ۶-۲-۱-۱- تعاریف ۱۸
- ۶-۲-۱-۲- ضعیف ترین مؤلفه در سنجش تعاملات اجتماعی ۱۹
- ۶-۲-۱-۲-۱- ابراز وجود ۱۹
- ۶-۲-۱-۲-۲- خودکنترلی ۲۰
- ۶-۲-۱-۳- راهکارهای پیشنهادی ۲۰
- ۶-۲-۲- مؤلفه رفتاری- فعالیتی ۲۱
- ۶-۲-۱-۲- فعالیت جمعی ۲۲
- ۶-۲-۲- تراکم جمعیت (تراکم و شلوغی) ۲۲
- ۶-۲-۳- مدت زمان اقامت در مکان ۲۳
- ۶-۲-۳- مؤلفه معنایی ۲۴
- ۶-۲-۱-۳- عناصر نمادین در فضا ۲۴
- ۶-۲-۴- مؤلفه زمینه ای ۲۵
- ۶-۲-۱-۴- پیشینه اجتماعی - فرهنگی ۲۵
- ۶-۲-۲-۴- مدرسه سنتی ایران ۲۶
- ۶-۲-۱-۲-۴- مدرسه در دوره تیموری ۲۶
- ۶-۲-۵- مؤلفه کالبدی ۲۹
- ۶-۲-۱-۵- بازی پذیری + طبیعت گرایی ۳۰
- ۶-۲-۱-۱-۵- بازی پذیری و تاثیر آن در مهارت ابراز وجود ۳۰
- ۶-۲-۱-۵-۲- فاکتورهای مهم فضاهای بازی پذیر ۳۲
- ۶-۲-۱-۵-۳- چرا فضاهای بازی در فضای باز در مراکز نگهداری از کودکان مهم است؟ ۳۳
- ۶-۲-۱-۵-۴- طبیعت گرایی ۳۳
- ۶-۲-۱-۵-۵- شرایط محیط فیزیکی اجتماع پذیر بازی کودکان ۳۵
- ۶-۲-۲-۵- انعطاف پذیری ۴۰
- ۶-۲-۱-۲-۵- مؤلفه های انعطاف پذیری در معماری: ۴۱
- ۶-۲-۳-۵- دسترسی ۴۴
- ۶-۲-۴-۵- چیدمان فضاها ۴۴
- ۶-۲-۱-۴-۵- ارتباط سوال پرسیدن و سنجش تعامل در کلاس ۴۵
- ۶-۲-۵-۵- نفوذپذیری فضاها ۴۶
- ۶-۲-۶-۵- مقیاس ۴۸

۴۹	..... ۲-۶-۵-۷-خوانایی
۵۱	..... ۲-۷-بررسی دیدگاه نظریه پردازان در زمینه تعاملات اجتماعی
۵۱	..... ۲-۷-۱-جین جیکوبز
۵۱	..... ۲-۷-۲-ویلیام وایت
۵۱	..... ۲-۷-۳-جان لنگ
۵۲	..... ۲-۷-۴-پورتا و رنه
۵۲	..... ۲-۷-۵-یان گل
۵۲	..... ۲-۷-۶-قلمبردزفولی و نقی زاده
۵۳	..... ۲-۷-۷-استفان کار
۵۳	..... ۲-۷-۸-سوزان و هنرینارد
۵۴	..... ۲-۷-۹-نقی زاده
۵۴	..... ۲-۷-۱۰-نظریات مشترک
۵۴	..... ۲-۸-مدل مفهومی تحقیق
۵۵	..... ۲-۹-پیشینه تحقیق
۵۵	..... ۲-۹-۱-مطالعات داخلی
۵۷	..... ۲-۹-۲-مطالعات خارجی
۶۰	..... ۲-۱۰-خلاصه فصل
۶۱	..... فصل سوم: روش شناسی پژوهش
۶۲	..... ۳-۱-مقدمه
۶۳	..... ۳-۲-روش تحقیق
۶۳	..... ۳-۳-روش و ابزار گردآوری داده ها و اطلاعات
۶۳	..... ۳-۳-۱-مطالعات کتابخانه‌ای
۶۳	..... ۳-۳-۲-پرسشنامه
۶۳	..... ۳-۳-۴-پرسشنامه
۶۳	..... ۳-۴-۱-نمونه
۶۴	..... ۳-۴-۲-۱-محدودیت در حجم و سن نمونه
۶۴	..... ۳-۴-۲-۲-ابزارهای مطالعه
۶۵	..... ۳-۴-۳-نمونه پرسشنامه
۶۶	..... ۳-۵-روش
۶۷	..... ۳-۶-روایی (اعتبار) و پایایی (اعتماد) ابزار سنج
۶۷	..... ۳-۶-۱-روایی پرسشنامه

۶۷	..... ۳-۶-۱-۱-روایی صوری و محتوا
۶۷	..... ۳-۶-۲-پایایی پرسشنامه
۶۷	..... ۳-۷-۷-روش‌ها و تکنیک‌های تحلیل آماری
۶۷	..... ۳-۷-۱-تحلیل‌های آماری توصیفی
۶۷	..... ۳-۷-۱-۱-اطلاعات دموگرافیک
۶۸	..... ۳-۷-۲-آمارهای توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق
۶۸	..... ۳-۷-۲-تحلیل‌های آماری استنباطی
۶۸	..... ۳-۷-۲-۱-بررسی فرض نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S).....
۶۸	..... ۳-۷-۳-روش‌های ناپارامتری
۶۸	..... ۳-۸-خلاصه فصل
۷۰	..... فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها
۷۱	..... ۴-۱-مقدمه
۷۱	..... ۴-۲-یافته‌ها
۷۱	..... ۴-۲-۱-تحلیل‌های آماری توصیفی
۷۱	..... ۴-۲-۱-۱-اطلاعات دموگرافیک
۷۱	..... ۴-۲-۱-۱-۱-جنسیت
۷۲	..... ۴-۲-۱-۲-سن
۷۳	..... ۴-۲-۳-آمارهای توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق
۷۴	..... ۴-۲-۲-آمار استنباطی
۷۴	..... ۴-۲-۱-بررسی فرض نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S).....
۷۵	..... ۴-۲-۳-بررسی فرضیه پژوهش
۷۶	..... ۴-۳-جمع‌بندی فصل چهارم
۷۸	..... فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات
۸۰	..... ۵-۱-مقدمه
۸۰	..... ۵-۲-خلاصه تحقیق
۸۰	..... ۵-۳-فرضیات
۸۱	..... ۵-۴-نتایج و بحث
۸۲	..... ۵-۴-۱-آزمون فرضیات
۹۰	..... ۵-۴-۲-مدل‌های مفهومی
۹۱	..... ۵-۴-۳-گراف‌های مفهومی
۹۱	..... ۵-۴-۳-۱-فضای باز عمومی با کارکرد بازی‌پذیری+ طبیعت‌گرایی

۹۲	..... (Character) شخصیت ۱-۱-۳-۴-۵
۹۴	..... (change) فرصت ۲-۱-۳-۴-۵
۹۵	..... (clarity) خوانایی ۳-۱-۳-۴-۵
۹۶	..... (context) زمینه ۴-۱-۳-۴-۵
۹۷	..... (connectivity) ارتباط ۵-۱-۳-۴-۵
۹۸	..... (change) تغییر ۶-۱-۳-۴-۵
۱۰۰	..... (challenge) چالش ۷-۱-۳-۴-۵
۱۰۱	..... انعطاف پذیری ۲-۳-۴-۵
۱۰۳	..... دسترسی ۳-۳-۴-۵
۱۰۴	..... چیدمان فضاها ۴-۳-۴-۵
۱۰۶	..... نفوذپذیری فضاها ۵-۳-۴-۵
۱۰۷	..... مقیاس ۶-۳-۴-۵
۱۱۰	..... خوانایی ۷-۳-۴-۵
۱۱۲	..... محدودیت‌های پژوهش ۵-۵
۱۱۲	..... پیشنهادات تحقیق ۶-۵
۱۱۲	..... پیشنهادهای کاربردی ۱-۶-۵
۱۱۳	..... پیشنهادهای و توصیه‌های پژوهشی ۲-۶-۵
۱۱۵	..... منابع

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۸	جدول ۱-۲: تعاریف مربوط به مؤلفه های تعاملات اجتماعی (مأخذ: نگارنده).....
۵۷	جدول ۲-۲: مطالعات خارجی مرتبط با پژوهش (مأخذ: نگارنده).....
۶۵	جدول ۱-۳: شکل کلی و امتیاز بندی سوالات.....
۶۷	جدول ۲-۳: آلفای کرونباخ.....
۷۲	جدول ۱-۴: فراوانی و درصد فراوانی مولفه جنسیت.....
۷۲	جدول ۲-۴: فراوانی و درصد فراوانی مولفه سن.....
۷۳	جدول ۳-۴: فراوانی و درصد فراوانی مولفه تحصیلات.....
۷۳	جدول ۴-۴: آماره های توصیفی متغیرهای پژوهش.....
۷۴	جدول ۵-۴: بررسی نرمال بودن متغیرهای پژوهش.....
۷۵	جدول ۶-۴: وضعیت متغیرهای پژوهش (حد پایین، متوسط و بالا).....
۷۵	جدول ۷-۴: نتایج آزمون RUNS (دوها).....
۷۶	جدول ۸-۴: نتایج آزمون همبستگی اسپیرمن.....
۸۲	جدول ۱-۵: آزمون فرضیات (مأخذ: نگارنده).....

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۱۸	شکل ۱-۲: بعد اجتماعی فضای عمومی (مأخذ؛ نگارنده)
۲۷	شکل ۲-۲: پلان مدرسه گیائیه خرگرد یا خرگرد (Okane, B. 1987)
۲۷	شکل ۳-۲: مدرسه گیائیه خرگرد یا خرگرد (Okane, B. 1987)
۲۸	شکل ۴-۲: گونه های ترکیبی در دوره های تیموری، صفوی و قاجار (مأخذ: متدین ۱۳۹۵)
۲۹	شکل ۵-۲: ارزیابی کیفیت ارتباط مدرسه و فضای مردمی در گونه های مختلف (مأخذ: متدین ۱۳۹۵)
۳۵	شکل ۶-۲: آسایش حرارتی (مأخذ: نگارنده)
۳۶	شکل ۷-۲: رشد و تکامل در طول زمان (مأخذ: نگارنده)
۳۷	شکل ۸-۲: چالش (مأخذ: نگارنده)
۳۸	شکل ۹-۲: پیوند فضای بازی در فضای باز با فضای داخلی (مأخذ: نگارنده)
۳۸	شکل ۱۰-۲: شخصیت در فضاهای بازی (مأخذ: نگارنده)
۳۹	شکل ۱۱-۲: مناطق آشفته (مأخذ: نگارنده)
۳۹	شکل ۱۲-۲: ایجاد رمز و راز (مأخذ: نگارنده)
۴۰	شکل ۱۳-۲: سازه های بزرگ بازی (مأخذ: نگارنده)
۴۱	شکل ۱۴-۲: مهمترین زیرگزاره و شاخص های تنوع پذیری (مأخذ: حصاری و همکاران، ۱۳۹۹)
۴۱	شکل ۱۵-۲: مهمترین خصوصیات مولفه های فضای چند عملکردی (مأخذ: حصاری و همکاران، ۱۳۹۹)
۴۱	شکل ۱۶-۲: مهمترین شاخص ها و زیرگزاره های جا به جایی فضولی و روزانه (مأخذ: حصاری و همکاران، ۱۳۹۹)
۴۲	
۴۲	شکل ۱۷-۲: قابلیت توسعه فضا بودن تغییر اساسی و بنیادین در کالبد بنا (مأخذ: حصاری و همکاران، ۱۳۹۹)
۴۳	شکل ۱۸-۲: خصوصیات تفکیک و تجمع (مأخذ: حصاری و همکاران، ۱۳۹۹)
۴۳	شکل ۱۹-۲: انعطاف پذیری با پلان باز (مأخذ: حصاری و همکاران، ۱۳۹۹)
۵۰	شکل ۲۰-۲: پنج عنصر تئوری لینچ (مأخذ: Lynch, 1960)
۵۵	شکل ۲۱-۲: عوامل مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی (مأخذ: نگارنده)
۵۵	شکل ۲۲-۲: عوامل مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی (مأخذ: نگارنده)
۶۲	شکل ۱-۳: مراحل انجام تحقیق
۶۶	شکل ۲-۳: نمونه پرسشنامه
۷۲	شکل ۱-۴: درصد فراوانی متغیر جنسیت
۷۳	شکل ۲-۴: نمودار درصد فراوانی مولفه سن
۸۷	شکل ۱-۵: مدل نهایی ارتباط چند وجهی عوامل مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی کودکان کار (مأخذ: نگارنده)
۸۸	شکل ۲-۵: بعد اجتماعی فضای عمومی (مأخذ؛ نگارنده)

- شکل ۳-۵: عوامل مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی (مأخذ: نگارنده) ۹۰
- شکل ۴-۵: عوامل مؤثر بر ارتقاء مؤلفه‌های ضعیف مهارت‌های اجتماعی (مأخذ: نگارنده) ۹۰
- شکل ۵-۵: گراف بازی پذیری + طبیعت گرایی (مأخذ: نگارنده) ۹۱
- شکل ۶-۵: گراف بازی پذیری + طبیعت گرایی (مأخذ: نگارنده) ۹۱
- شکل ۷-۵: گراف انعطاف پذیری فضاها (مأخذ: نگارنده) ۱۰۱
- شکل ۸-۵: گراف دسترس پذیری فضای عمومی (مأخذ: نگارنده) ۱۰۳
- شکل ۹-۵: گراف چیدمان مبلمان فضای عمومی (مأخذ: نگارنده) ۱۰۴
- شکل ۱۰-۵: گراف مبلمان فضای عمومی (مأخذ: نگارنده) ۱۰۵
- شکل ۱۱-۵: گراف نفوذپذیری فضاها (مأخذ: نگارنده) ۱۰۷
- شکل ۱۲-۵: گراف مقیاس (مأخذ: نگارنده) ۱۰۸
- شکل ۱۳-۵: گراف مبلمان فضای عمومی (مأخذ: نگارنده) ۱۱۰

فصل اول
کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

پدیده «کار کودک» و «کودک کار» یکی از معضلات فراگیر در سراسر جهان به خصوص در کشورهای در حال توسعه است. به کار گماردن کودکان در حساس ترین برهه از زندگی (دوران کودکی) منجر به عواقب جبران ناپذیری هم برای فرد و هم برای اجتماع می شود. یونیسف کودکان کار و خیابانی را اینگونه تعریف می کند «کودکانی هستند فاقد سرپناه که در مناطق شهری بدون نظارت والدین در خیابان ها زندگی می کنند، می خوابند و کار می کنند». (UNICEF, 2001) اما در ایران مفهوم کودکان کار اندکی متفاوت است؛ بسیاری از کودکان کار همراه با خانواده خود زندگی کرده و بیشتر وقت خود را در خیابان می گذرانند و شب ها به خانه باز می گردند. (Sarah, 2007) در ایران به افراد زیر ۱۸ سال که کار می کنند کودک کار گفته می شود و کار کردن کودکان زیر ۵ سال در ایران ممنوع می باشد. (طبرسی و همکاران، ۱۳۹۶) اما با این وجود کودکانی هستند که حتی پیش از تولد منبع درآمدی برای اطرافیان شده اند که نمونه ای از آن کودکان کار اینستاگرامی هستند. در سراسر جهان بیش از ۱۵۲ میلیون کودک بین ۵ تا ۱۴ سال کار می کنند که کودک کار نامیده می شوند. بر اساس گزارش نیروی کار، در سال ۱۳۹۶، حدود ۵۰۰،۰۰۰ کودک ۱۰ تا ۱۷ ساله مشغول به کار بودند. (سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۳۹۶) بر اساس داده های (پیمایش شاخص چندگانه سلامت و جمعیت در ایران IRMIDHS2، تعداد کودکان کار در ایران را می توان بین ۱،۶ میلیون تا ۲،۱ میلیون تخمین زد. (پژوهشکده ملی بهداشت ایران ۱۳۹۴) کودکان کار آسیب پذیرترین قشر هستند و در معرض خطر سوء استفاده قرار دارند. (UNICEF, 2012) کودکانی که در خیابان کار می کنند اغلب با کارهای طولانی مدت، حقوق پایین، دسترسی ضعیف به مراقبت های بهداشتی و آموزش، آزار از سمت کارفرماها، شرایط خانوادگی بیمارگونه، سوء استفاده جسمی و جنسی، مشکلات بهداشت روانی و استعمال مواد مخدر شناخته می شوند. (Ali, 2011)، (Savarkar & Das, 2019)، (Srivastava & Shareef, 2016) زندگی خیابانی فشار قابل توجهی بر روی کودکان می گذارد و تلاش مداوم در میان کودکان در خیابان، آن ها را در برابر سوء استفاده، بی توجهی، محرومیت، خشونت و جرم آسیب پذیر می سازد. (Ali, 2011) این تجربیات تأثیرات مخربی بر تعاملات اجتماعی تأثیر می گذارد. (Pandya, 2020)

تعامل اجتماعی و یا برقراری ارتباط با دیگران می تواند موضوعی فیزیکی، یک نگاه، یک مکالمه و ارتباط بین افراد باشد که این خود مستلزم تعریف اتفاقات و فعالیت های متناسب و در نهایت نقش پذیری مردم در فضا و عضویت آن ها در گروه ها یا شبکه های اجتماعی است یا به عبارتی دیگر مهارت اجتماعی به مجموعه رفتارهای آموخته شده ای اشاره دارد که به فرد این امکان را می دهد با دیگران رابطه مثبت و اثربخشی داشته باشد و از واکنش های غیر منطقی اجتماعی جلوگیری کند. (داودی و همکاران، ۱۳۹۳) یادگیری مهارت ها و ارتباطات اجتماعی و ایجاد رابطه اثربخش با اطرافیان یکی از مهمترین دستاوردهای دوران کودکی است اما همه کودکان موفق به کسب این مهارت نمی شوند. به همین دلیل، بسیاری از کودکان با عکس العمل های منفی از سوی اطرافیان رو به رو می شوند. (اکبرزاده و همکاران، ۱۳۹۳) کودکانی که دارای مهارت اجتماعی کافی هستند در ایجاد رابطه

با همتایان یا همسالان (Asher & Taylor, 2001) و یادگیری در محیط آموزشی (Walker & Hopes, 2003) موفق‌تر از کودکانی هستند که فاقد این مهارت‌ها هستند.

۱-۲- بیان مسئله

کودکان (کودکان کار) از طریق کسب مهارت‌ها و ارتباطات اجتماعی نظیر همکاری، سازش، ارتباط و دوست‌یابی به درون گروه همسالان خود راه پیدا کرده و پایه‌ها و اساس زندگی اجتماعی خود را تشکیل می‌دهند. (Stuart & Sundeen, 1995) پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهد که بین کمبود مهارت‌های اجتماعی و بروز اختلالات رفتاری در حال و آینده رابطه وجود دارد؛ کودکان کار به دلیل شرایطی که از بدو تولد با آن مواجه هستند با همسالان خود و سایرین ارتباط اندک و یا ضعیفی دارند و موقعیتهایی را که مهارت‌های اجتماعی در اختیار آنان می‌گذارد را از دست می‌دهند. همچنین، از نظر اجتماعی افرادی منزوی می‌شوند که تمایل به افسردگی و تنهایی دارند و در محل هلی یادگیری همچون مدرسه عملکردهای ضعیفی دارند. (Green et al, 1980) سلامت روانی و اجتماعی کودکان کار اغلب نادیده گرفته می‌شود زیرا نامرئی است و اندازه‌گیری آن دشوار است. با این حال، دانستن ماهیت و شدت میزان مهارت‌های اجتماعی کودکان کار، می‌تواند برای مداخلات مناسب (مثلاً تأمین مدارس در این مورد) حیاتی باشد و ممکن است سیاست‌گذاران را متقاعد کند که اقداماتی برای مرتفع کردن نیاز کودکان کار انجام دهند. (Pellenq et al, 2021) پرداختن به این موضوع به دلیل حساسیت بالای آن امری اجتناب‌ناپذیر و بسیار حیاتی در جهت ارزیابی و شناخت تعاملات اجتماعی کودکان کار می‌باشد زیرا سلامت اجتماعی یک جامعه در گرو سلامت اجتماعی افراد آن جامعه مخصوص کودکان است. (Ali, 2011)، (Savarkar & Das, 2019)، (Srivastava & Shareef, 2016)، (Pandya, 2020)

از آن جهت که تعداد کودکان کار در ایران و جهان روز به روز در حال افزایش است و نیاز مبرمی به وجود چنین مراکزی که بتواند این کودکان را احیا و به اجتماع بازگرداند بیش از پیش احساس می‌شود؛ لذا شناخت ویژگی‌های شخصیتی، کالبدی، فعالیتی و همچنین مبانی نظری مناسب برای طراحان و مسئولان بسیار اهمیت دارد.

۱-۳- اهمیت و ضرورت تحقیق

کودکان کار در نگاهی کلی از موهبت تعامل با اجتماع محروم هستند و این مهم باعث اجتماع‌گریزی و انزوای آن‌ها می‌گردد از ضرورت‌های خاص انجام این تحقیق فراهم کردن بستر مناسبی برای تعاملات اجتماعی کودکان کار به واسطه معماری فضای آموزشی آن‌ها می‌باشد چرا که واقعیت تاثیر محیط و تسهیلاتی که در اختیار انسان برای رفع نیازهایش می‌گذارد انکارناپذیر است و وجود مراکز آموزشی که دارای مبانی فکری صحیح (از حیث معماری) را بیش از پیش ضروری می‌کند. به عبارتی دیگر آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان کار در بستر معماری و این که چگونه و با چه کیفیتی در جمع همسالان حضور یافته و رفتارهای درستی را از خود بروز دهند، ضرورت دارد. (سیادت و جدیدی، ۱۳۹۴) در سال‌های اخیر، رشد جمعیت قابل توجه کودکان خیابانی در ایران، عاملی برای توجه ویژه به کودکان کار و مسأله آموزش و فضاهای آموزشی این دسته از کودکان شده است. متأسفانه

در ایران، پژوهش خاصی در این خصوص (معماری برای کودکان کار) انجام نگرفته است و اکثر فضاهایی که برای کودکان کار در نظر گرفته شده است فاقد طراحی مناسب هستند و مبانی نظری خاصی در طراحی اینگونه فضاها به چشم نمی‌خورد و صرفاً فضاهای از پیش ساخته شده هستند که تغییر کاربری داده شده‌اند و به نوعی ندامتگاهی محسوب می‌شود که فاقد هر گونه ویژگی کالبدی و فعالیتی مناسب برای اصلاح کودکان کار است.

۱-۴-اهداف تحقیق

۱-۴-۱-هدف اصلی

هدف اصلی این تحقیق، ارتقاء تعاملات و مهارت‌های اجتماعی کودکان کار از طریق چارچوب فیزیکی در فضاهای آموزشی است.

۱-۴-۲-اهداف فرعی

۱. سنجش و بررسی مولفه‌های سلامت اجتماعی کودکان کار
۲. شناخت عوامل محیطی و رفتاری-فعالیتی موثر بر تعاملات اجتماعی کودکان

۱-۵-فرضیه‌های تحقیق

۱-۵-۱-فرضیه‌های اصلی

۱. کودکان کار در تعاملات اجتماعی (خودکنترلی، همکاری، همدلی، ابراز وجود) ضعیف هستند.
۲. بین دسترسی اجتماعی (جنسیت، سن و تحصیلات) با تعاملات اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد.
۳. بازی پذیری و طبیعت گرایی در ارتقاء تعاملات اجتماعی، مهارت ابراز وجود، خودکنترلی مؤثر است.
۴. مؤلفه رفتاری-فعالیتی در ارتقاء تعاملات اجتماعی مؤثر است.
۵. مؤلفه معنایی در ارتقاء تعاملات اجتماعی مؤثر است.
۶. مؤلفه زمینه‌ای در ارتقاء تعاملات اجتماعی مؤثر است.
۷. مؤلفه کالبدی در ارتقاء تعاملات اجتماعی مؤثر است.

۱-۵-۲-فرضیات فرعی

۱. بین مؤلفه جنسیت با مولفه‌های تعاملات اجتماعی رابطه معنادار وجود ندارد.
۲. بین مؤلفه سن با مولفه‌های تعاملات اجتماعی رابطه معنادار وجود ندارد.
۳. بین مؤلفه تحصیلات با مولفه‌های تعاملات اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد.
۴. فعالیت جمعی در ارتقاء تعاملات اجتماعی مؤثر است.
۵. تراکم جمعیت (تراکم و شلوغی) در ارتقاء تعاملات اجتماعی مؤثر است.
۶. مدت زمان اقامت در مکان در ارتقاء تعاملات اجتماعی مؤثر است.

5-5- محدودیت‌های پژوهش

هر پژوهشی ممکن است دارای محدودیت‌هایی باشد که برخی از آنها از کنترل پژوهشگر خارج بوده و حتی ممکن است در شروع کار خود را نشان دهند. هر چند در این پژوهش سعی شد از یک روش تحقیق مناسب، محدودیت‌های تحقیق را به حداقل رساند، با اینحال این تحقیق نیز همچون هر پژوهش دیگری عاری از محدودیت نبوده که در اینجا به تعدادی از این محدودیتها اشاره خواهیم کرد. در این پژوهش از اعداد قطعی برای کمی‌سازی پاسخ‌ها استفاده شده است که این کار موجب کاهش دقت در تفسیر نتایج پژوهش می‌شود؛ چرا که تفکرات و نظرات انسانی همواره دارای سطح خاصی از عدم قطعیت می‌باشد. این مطالعه در یک جامعه آماری مشخص و محدود صورت گرفته است؛ لذا در تعمیم نتایج باید دقت بیشتری را اعمال نمود. این پژوهش از نظر محدوده زمانی به شکل مقطعی صورت گرفته است که این کار، تعمیم یافته‌های تحقیق را با محدودیت‌های جزئی مواجه می‌کند.

5-6- پیشنهادات تحقیق

5-6-1- پیشنهادهای کاربردی

- ✓ بر اساس فرضیات اصلی و فرعی که بیشتر مورد آزمون قرار گرفتند و رد یا تأیید شدند می‌توان برای ارتقاء تعاملات اجتماعی راهکارهای زیر را پیشنهاد داد.
- ✓ شناسایی کودکان کار از طریق ارگان‌های مربوطه نظیر بهزیستی و کمیته امداد و ساماندهی آنان از طریق ارتباط دادن آنان با مراکز آموزش محور و ترکیبی (اقامتی + آموزشی + تفریحی و...) مختص به این کودکان با رویکرد ارتقاء مهارت‌های اجتماعی می‌تواند گامی بسیار موثر در سلامت اجتماعی جامعه و فرد باشد.
- ✓ با توجه به یافته‌های به دست آمده در این تحقیق که نشان می‌دهد تعاملات اجتماعی ارتباط مستقیم و معناداری با میزان تحصیلات دارد؛ مدرسه عاملی تعیین کننده برای ایجاد اعتماد، احساس مسئولیت در قبال جامعه، احساس تعلق به جامعه، همکاری، همدلی، ابراز وجود، خودکنترلی و... در کودکان است که در خیابان کار می‌کنند.
- ✓ آموزش‌های تئوری به کودکان کار در حیطه مهارت‌های اجتماعی از الزامات می‌باشد چرا که با توجه به نتایج، کودکان کار جدا از ضعف در تعامل اجتماعی با افراد جامعه خود نیز برای مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی اولویت و اهمیت قائل میشوند برای مثال از نظر کودکان کار در بعد مهارت‌های اجتماعی کمترین اهمیت را مؤلفه ابراز وجود دارد بنابراین آموزش این مهارت‌ها باید بسیار جدی گرفته شود.
- ✓ در عین حال، تلاشها باید در جهت آموزش والدین کودکان کار در مورد اهمیت تحصیل معطوف گردد. آنها را تشویق کنند تا فرزندان خود را به مدرسه بفرستند و فعالانه در آموزش کودکان شرکت کنند.
- ✓ سنجش و ارزیابی وضعیت تعاملات اجتماعی کودکان کار نقش بسیار زیادی در تبیین مؤلفه‌های کالبدی برای افزایش رویارویی‌های فرهنگی و چهره به چهره کودکان کار، برای ارتقاء تعاملات اجتماعی دارد.

- ✓ معماری و چارچوب فیزیکی بنا تأثیر مستقیم بر کیفیت، محتوا و میزان تعاملات و ارتباطات اجتماعی ندارد. اما طراحان معمار می توانند بر امکان و میزان ملاقات، دیدن و شنیدن تأثیر گذارند، که این مسئله پیش زمینه‌ای برای سایر اشکال ارتباط فراهم می کند.
- ✓ بازی پذیری و طبیعت گرایی برای ارتقاء مهارت ابراز وجود و خودکنترلی در کودکان کار؛ بر اساس مطالعات انجام گرفته دادن کارکرد خاصی (بازی پذیری و طبیعت گرایی) به فضاهای عمومی (بسته، نیمه بسته و باز) با توجه به اینکه جذاب ترین راه برای ترغیب کودکان کار برای حضور در مدرسه و ارتباط با همتایان خود بازی پذیری بسیار تأثیر گذار خواهد بود. زیرا در بازی کودک برای ارتباط نیاز به ابراز وجود دارند تا بتواند با دیگران ارتباط برقرار کند و خود را نشان دهد و طبیعت گرایی راهی بسیار مناسب برای کنترل خشم و تخلیه اضطراب های کودکانی است که از مهارت ابراز وجود ضعیفی برخوردار هستند.
- ✓ انعطاف پذیری؛ سبب می شود که آسایش، امنیت و رضایت مصرف کننده از بنا، پایداری اجتماعی-اقتصادی، تنوع، تغییر، حضور طولانی مدت در فضا، متناسب بودن با حالات اجتماعی، سازگاری با فرهنگ های مختلف افزایش یابد.
- ✓ دسترسی؛ بر میزان احتمال برخوردهای اجتماعی در مکان بسیار تأثیر گذار می باشد. و تنها مکان هایی که برای افراد قابل دسترسی باشند به آنها حق انتخاب می دهند بنابراین دسترسی به یک فضای اجتماعی موجب افزایش مطلوبیت فضا و انجام تعاملات و ارتباطات اجتماعی در آن می باشد.
- ✓ چیدمان فضاها و مبلمان؛ مدت زمانی که افراد در فضای شهری سپری می کنند بر طبق و شاخصی از میزان آسایش، راحتی و افزایش تنوع مبلمان می باشد.
- ✓ نفوذپذیری؛ امکان رفتن یا نرفتن مردم به یک مکان را تعریف می کند که این میزان اجتماع پذیری فضا را تعیین می کند.
- ✓ مقیاس فضاها؛ از قبیل اندازه هالها برای جمع شدن و دور هم گرد آمدن افراد و فرصت برای فعالیتهای هیجانی نقش پررنگی را در مولفه های کالبدی ایفا میکند.
- ✓ خوانایی؛ بر مدت زمان استفاده از آن مکان و محیط و در دسترس ساختن اکثر فضا، راحتی و امنیت بیشتر بین بهره‌وران و کاربران، توسعه و دقت نقشه‌های شناختی، مسیریابی، رفتار فضایی و اجتماعی و... متعاقب تأثیر می گذارد، که به نوبه خود پتانسیل های برقراری ارتباطات اجتماعی در بین ساکنان را افزایش می دهد.

۵-۶-۲- پیشنهادها و توصیه‌های پژوهشی

- ✓ توصیه می شود که انجام تحقیق با حجم نمونه بزرگتر، شرایط غیر یکسان، متفاوت تر و از نظر جغرافیایی در محدوده وسیع تری انجام گیرد تا ادبیات پژوهش نیز متراکم تر را در خصوص نحوه به کارگیری متغیرها و مؤلفه‌های ذکر شده فراهم آید.
- ✓ پیشنهاد می شود در پژوهش های آتی، روابط دوسویه بین متغیرها (عوامل روانی و عوامل پیرامونی) مورد بررسی قرار گیرند.

✓ پیشنهاد می‌شود که در تحقیقات آتی از رویکرد آمیخته و روش کمی-کیفی برای بررسی رابطه بین متغیرها و مؤلفه‌های تحقیق استفاده شود.

منابع

آرنه‌ایم، رودولوف، ۱۳۸۶، پویه شناسی صورمعماری، مترجم مهرداد قیومی بیدهندی، تهران: انتشارات سمت، چاپ دوم.

آشوری، داریوش، تعریف‌ها و مفهوم فرهنگ، نشر آگاه، ۱۳۸۱.

آقاجانی طهمورث. رشید جبارف. مشفق مصطفی یوف. تاثیر بازی بر مهارت‌های اجتماعی کودکان (مورد مطالعه: کودکان مقطع مهد کودک استان تهران). مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال ششم/شماره سوم/تابستان ۱۳۹۳.

ارغیانی مصطفی، شاکری موسی، نقش محیط ساخته شده در تعاملات دانش‌آموزان در مدرسه، معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۳۳، زمستان ۱۳۹۹.

اکبرزاده داود و همکاران، مقایسه مهارت‌های اجتماعی، بی‌حوصلگی و مشکلات خواب در دانش‌آموزان دارای اختلال نارسیب توجیه/بیش‌فعالی و دانش‌آموزان عادی. مجله پزشکی ارومیه، دوره بیست و پنجم، شماره دوازدهم، ص ۱۰۷۵-۱۰۶۷، اسفند ۱۳۹۳.

اوکین، برنارد، ۱۳۸۶، معماری تیموری در خراسان، ترجمه علی آخشینی، بنیاد پژوهش‌های اسلامی، تهران. باقری تودشکی مجتبی، ۱۳۹۲، کفایت (خط فقر شریعت)، مقیاسی قوی در دست حاکم برای جلوگیری از کار کودکان، پژوهش‌های اقتصادی (پژوهش‌های رشد و توسعه پایدار)، سال سیزدهم بهار ۱۳۹۲ شماره ۱. برزگر زهرا، ۱۳۹۲، مقدمه‌ای بر جایگاه بازی درمانی در مشکلات روان‌شناختی کودکان. تعلیم و تربیت استثنایی، سال سیزدهم، شماره ۲، پیاپی ۱۱۵.

بنتلی‌ای‌ین، محیط‌های پاسخده: کتابی راهنما برای طراحان، مترجم: مصطفی بهزادفر. ناشر: دانشگاه علم و صنعت ایران، ۱۳۸۹.

بهمنی‌المیرا و همکاران، بررسی شناخت عوامل زمینه‌گرا در کالبدخانه‌ها و بافت کهن سنندج با نگاهی به ویژگی‌های عمارت و کیل‌الملک. فصلنامه علمی - پژوهشی سال هفتم شماره بیست و ششم زمستان ۱۳۹۵. بینیا فاطمه و حنایی تکتم، ۱۳۹۶، بازشناسی عناصر مؤثر بر خوانایی در ادراک بزرگسالان، مطالعه موردی: بلوار امامیه مشهد، فصلنامه مطالعات شهری، شماره ۲۳، صص. ۱۷-۲۸.

پاشا رضا، تأثیر آموزش ابراز وجود بر عزت نفس، اضطراب اجتماعی و قاطعیت دانش‌آموزان، دانشگاه فرهنگیان فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات آموزشی و آموزشگاهی سال سوم، شماره یازدهم، زمستان ۱۳۹۳ تاریخ چاپ: بهار ۱۳۹۷.

پژوهشکده ملی بهداشت، تهران، ۱۳۹۴، بررسی جمعیتی و سلامت چند شاخصه ایران، IRMIDHS.

پیرنیا محمد کریم، ۱۳۸۵، سبک‌شناسی معماری ایران، انتشارات سروش دانش، تهران.

جلیلی محمد و همکاران، ۱۳۹۲، فضای باز مجموعه‌های مسکونی و پاسخدهی محیطی: مطالعه تطبیقی سه مجموعه مسکونی در شهر همدان، نشریه هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی، دوره ۱۸، شماره ۴.

جیکوبز جین، ۱۳۸۶، مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، حمید پارسا و آرزو افلاطونی، مترجم: موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.

چگنی، فرهاد، دیده‌بان، محمد، حصاری، پدram (۱۳۹۹). تبیین مدل فرآیند علی مولفه‌های انعطاف پذیری. اندیشه معماری، ۴(۸): ۵۵-۶۸.

حصاری پدram و همکاران، ۱۳۹۹، تبیین مدل فرآیند علی مولفه‌ها و استراتژی‌های انعطاف پذیری. دوفصلنامه اندیشه معماری، نشریه علمی، سال چهارم، شماره هشتم، صص ۵۵-۶۸.

حیدرزاده احسان، بهزادفر مصطفی، تأثیر تراکم جمعیتی بر شاخصهای کیفیت زندگی شهری نمونه مطالعه: منطقه ۳ کلانشهر تهران، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال ۱۰، شماره پیاپی ۳۷، تابستان ۱۳۹۸.

حیدری، علی اکبر، کیایی، مریم (۱۳۹۹). تحلیل راندمان عملکردی خانه‌های دوره قاجار شهر تبریز بر اساس شاخص کیفیت دسترسی به فضا. مرمت و معماری ایران، ۱۰(۲۳): ۱۸-۱.

داوودی ایران و همکاران، ۱۳۹۳، مهارت اجتماعی، رضایت از زندگی و منبع کنترل در دانش آموزان عادی و کم شنوا، دوره ۲۳، شماره ۲، صص ۶۶-۷۳.

دانشپور سید عبدالهادی و چرخچیان مریم، فضاهای عمومی و عوامل مؤثر بر حیات جمعی، باغ نظر، صص ۱۹-۲۸، ش ۷، بهار و تابستان ۱۳۸۶.

دانشگرمقدم گلرخ و همکاران، ۱۳۹۱، تحلیل اجتماع پذیری محیط کالبدی متأثر از ادراک طبیعت در محیط انسان ساخت، نشریه هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی، شماره ۴۵، صص ۳۶-۲۵.

دهخدا علی اکبر، ۱۳۴۳، لغت نامه جلد ۸ دانشگاه تهران.

زنده دلان آناهیتا و همکاران، ۱۳۹۸، کالبد انعطاف‌پذیر با تلفیق معماری و سازه با بهره‌گیری از اورینگامی معماری و شهرسازی آرمان شهر شماره ۴۹، صص ۵۸-۴۹.

رفیعیان مجتبی، سیفایی مهسا، ۱۳۸۴، فضاهای عمومی شهری، بازنگری و ارزیابی کیفی، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۳.

سازمان برنامه و بودجه ایران (۱۳۵۶). سالنامه آماری. مرکز آمار ایران.

سعیدی رضوانی نوید و همکاران، ۱۳۹۳، نگاهی جدید به عوامل مؤثر بر دسترسی (مطالعه موردی: شیراز، محله معالی آباد و ملاصدرا، پژوهشهای جغرافیای انسانی، دوره ۴۶، شماره ۱، صص ۲۱۵-۲۳۶.

سلطانزاده حسین، ۱۳۳۴، تاریخ مدارس ایران (از عهد باستان تا تاسیس دارالفنون)، انتشارات آگاه، تهران صص ۳۹۹

سیادت سیدمرتضی و جدیدی محسن، ۱۳۹۴، تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر عزت نفس و ابعاد هویت کودکان کار، فصلنامه روانشناسی تربیتی، سال یازدهم، شماره سی و هفتم.

سینافر عطیه و همکاران، ۱۳۹۴، بررسی نقش نفوذپذیری در ارتقاء کیفیت محیط محله. هویت شهر شماره بیست و یکم، سال نهم

شجاعی دلارام و پرتوی پروین، ۱۳۹۴، عوامل مؤثر بر ایجاد و ارتقاء اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی با مقیاسهای مختلف شهر تهران نمونه موردی: فضاهای عمومی دو محله و یک ناحیه در منطقه ۷ تهران، باغ نظر. شماره ۳۴، سال دوازدهم.

شولتز، کریستیان نوربرگ، ۱۳۹۱، روح مکان: به سوی پدیدارشناسی معماری. مترجم محمدرضا شیرازی. تهران: رخداده نو، چاپ سوم.

طباطبایی ملک، ۱۳۹۰، جداره های شهری و نقش آن ها در فضاهای شهری، انتشارات آرمانشهر، تهران.

طباطبایان، مریم، عباسعلی زاده رضاکلانی، ساناز، فیاض، ریما (۱۳۹۵). بررسی تأثیر طبیعت بر خلاقیت کودک. آرمان شهر، ۹(۱۷): ۹۱-۱۰۲.

طبرسی بهشته و همکاران، ۱۳۹۶، تحلیل مفهوم "خود پنداری" در کودکان کار خیابانی، مرکز تحقیقات مراقبت های پرستاری دانشگاه علوم پزشکی ایران، نشریه پرستاری ایران، دوره ۳۰، شماره ۱۰۹، ۵۴-۶۶.

علی خانی، کفایت، رستمی، ربابه، البرزی، محبوبه (۱۳۹۷). تأثیر بازی های حرکتی خلاق بر مهارت های حرکتی بنیادی کودکان ۴ تا ۶ سال. مطالعات آموزش و یادگیری، ۱۰(۲): ۲۱۹-۲۳۶.

فتحی، حسین. ت: اشرفی. علی. ساختمان سازی با مردم، انتشارات دانشگاه هنر تهران، ۱۳۷۲.

فتحی رضایی، زهرا، کشاورز، مینا، زمانی ثانی، سیدحجت (۱۳۹۹). تأثیر بازی خودانگیخته در طبیعت بر رفتار بازی و شادی کودکان پیش دبستانی. مطالعات روان شناسی ورزشی، ۹(۳۱): ۱-۱۴.

فرگاس جوزف، ۱۳۷۹، روانشناسی تعامل اجتماعی رفتار میان فردی، ترجمه مهرداد فیروز بخت و خشایار بیگی، انتشارات مهد. تهران.

فعلی شیما و سلطانزاده حسین، ۱۳۹۵، کاربرست مفهوم انعطاف پذیری در مدارس دوره اسلامی مطالعه موردی؛ مدارس شهر قزوین، مطالعات شهر ایرانی اسلامی، دوره ۷، شماره ۲۵، ص ۱۷-۲۷.

قلمبردزفولی مریم و نقی زاده محمد، ۱۳۹۳، طراحی فضای شهری به منظور ارتقاء تعاملات اجتماعی، هویت شهر، شماره هفدهم، سال هشتم.

کاردان، عاطفه، حجت، عیسی، شفایی، مینو (۱۳۹۶). رهیافت های ارتقاء خلاقیت کودک در طراحی خانه. آرمان شهر، ۱۰(۱۹): ۵۵-۶۷.

کامل نیا حامد، ۱۳۸۸، دستور زبان طراحی محیط های یادگیری، انتشارات سبحان نور، چاپ دوم ص ۵۹.

کیانی یوسف، ۱۳۸۳، معماری ایران دوره اسلامی، انتشارات سمت، چاپ دوم، ص ۱۱۸.

کیایی، مهدخت، سلطانزاده، حسین، حیدری، علی اکبر (۱۳۹۸). سنجش انعطاف پذیری نظام فضایی با استفاده از تکنیک چیدمان فضا (مطالعه موردی: خانه های شهر قزوین. باغ نظر، ۱۶(۷۱): ۶۱-۷۶.

گروتروتر ۱۳۸۶، زیباییشناسی در معماری. مترجم جهان شاه پاکزاد، عبدالرضا همایون، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، چاپ چهارم.

گل یان، ۱۳۸۷، زندگی در فضای میان ساختمان ها، ت: شیما شصتی، چاپ اول، تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.

لنارد کروه رست سوزان و لنارد هنری، ۱۳۷۷، طراحی فضاهای شهری و زندگی اجتماعی، رسول مجتبی پور، مترجم. مجله معماری و شهر سازی. ۴۴-۴۵. ۸۲-۸۷.

لنگ جان، ۱۳۸۱، آفرینش نظریه معماری: نقش علوم رفتاری در طراحی محیط، ت: علیرضا عینی فر، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

لینچ کوین، ۱۳۸۱، سیمای شهر، ترجمه: منوچهر مزینی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
متدین، حشمت الله، آهنگری محبوبه، ۱۳۹۵، بازاندیشی در کیفیت ارتباط مدرسه و شهر بر پایه تحلیل اجتماع پذیری مدارس دوره تیموری تا ابتدای قرن ۱۴، نشریه هنرهای زیبا، معماری و شهرسازی، دوره ۲۱، شماره ۴.

سید حسین محقق کمال و همکاران، ۱۳۸۷، بررسی سلامت اجتماعی دانشجویان، شماره ۳۰ و ۳۱.
محمدی محمد، آیت اللهی محمد حسین، ۱۳۹۳، عوامل موثر در ارتقای اجتماع پذیری بناهای فرهنگی؛ بررسی موردی: فرهنگسرای فرشچیان اصفهان، نامه معماری و شهرسازی.

مطلبی، قاسم، ضرغامی، اسماعیل، سعادت‌تی وقار، پوریا (۱۳۹۷). نقش خوانایی فضای باز بر ایجاد تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی مسکونی سعیدیه همدان. معماری و شهرسازی ایران، ۹(۱۶): ۱۳۹-۱۵۶.
مرادی اکرم و همکاران، ۱۳۹۴، بررسی سلامت اجتماعی کودکان کار مراجعه کننده به مراکز مردم‌نهاد حمایت از حقوق کودکان تهران در سال ۱۳۹۳، مقاله پژوهشی مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، دوره ۱۴، ۹۸۸-۹۷۷.

مرکز آمار ایران، سالنامه ملی آماری، ۱۳۶۵، تهران: دفتر اداره روابط عمومی و همکاری های بین المللی.
مرکز آمار ایران، سالنامه ملی آماری، ۱۳۷۵، تهران: دفتر اداره روابط عمومی و همکاری های بین المللی.
مشهدیزاده دهقانی ناصر، ۱۳۷۸، تحلیلی از ویژگی های برنامه ریزی شهری ایران، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، ۲۶۶-۲۶۴.

مطلبی قاسم و همکاران، ۱۳۹۷، نقش خوانایی فضای باز بر ایجاد تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی، نشریه علمی پژوهشی معماری و شهرسازی ایران، ص ۱۳۹-۱۵۶.
نصر طاهره، ۱۳۹۶، جایگاه نشانه های شهری در واکاوی مؤلفه های هویت و فرهنگ در سیمای شهر ایرانی، هویت شهر، شماره بیست و نهم، سال یازدهم، ص ۲۸-۱۷.

نقی زاده. محمد، ۱۳۸۹، تحلیل و طراحی فضای شهری، تهران پژوهشکده فرهنگ و هنر جهاد دانشگاهی.
نیسی عبدالکاسم و شهنی بیلاق منیجه، ۱۳۸۰، تاثیر آموزش ابراز وجود بر ابراز وجود، عزت نفس اضطراب اجتماعی و بهداشت روانی دانش آموزان پسر مضطرب اجتماعی دبیرستانی شهرستان اهواز، علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال هشتم، شماره ۱، ۳۰-۱۱.

نقوی، پویان، کیانی، مصطفی (۱۳۹۸). تبیین رابطه معماری بومی و زمینه گرایی. مرمت و معماری ایران، ۹۰-۷۱.
ویلبر دونالد، ۱۳۷۴، معماری تیموری در ایران و توران، ترجمه: کرامت الله افسر، محمد یوسف کیانی، سازمان میراث فرهنگی کشور، تهران.

هارجی اون و همکاران، ۱۹۹۴، مهارت های اجتماعی در ارتباطات میان فردی ترجمه: خشایار بیگی و مهرداد فیروزبخت، تهران: رشد.

هال ادواردتی، ۱۳۷۶، بعد پنهان، ترجمه منوچهر طیبیان، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.

همتی، اسماعیل، ۱۳۸۹، تمرین خلاقیت، تهران: انتشارات قطره، چاپ اول.

هیلن براند رابرت، ۱۳۸۰، معماری اسلامی، ترجمه: باقر آیت الله زاده شیرازی، انتشارات روزنه، تهران.

<https://www.archdaily.com/>

- Allen, E. K., & Marotz, L.R. (2000) *By the Ages: Behaviour and Development of Children Pre-Birth Through Eight*. (Canada, Delmar Thomson Learning).
- Adams, R.S. & Biddle, B.J. (1970). *Realities of teaching: explorations with video tape*. New York: Holt, Rinehart, & Winston
- Alberti. R. Emmons . (1982). *Your perfect right: a guide for assertive living* (4th eds). Impact sun luis Obispo California.
- Alexandra, Marx. (1998). Urs Fuhrer and Terry Hartig. Effects of classroom seating arrangements on children's question-asking. Received 23 October 1998; accepted (in revised form) 15 July 1999
- Alexander, Christopher. Sara, ishikawa. And murray, silverstein. (1968). *A pattern language which generates multi-service centers*. Berkeley: center for environmental structure.
- Ali, N. (2011). The vulnerability and resilience of street children. *Global Studies of Childhood*, 1(3), 260–264.
- Asher S, Taylor A. (2001). The social outcomes of mainstreaming: sociometric assessment and beyond. *Exceptional children quarterly* 2001; 12: 12-39.
- Baker. R. & Gump. P.V. (1964). *Big School Small School*. Palo Alto CA: Stanford University Press.
- Bates, R. J. (1973). Classroom location, learning and status. *New Zealand Journal of Educational Studies*, 1973, 8(2), 142-153.
- Barker-roger.G. (1968) *Ecological psychology: Concept and method for studying the environment of human behavior*.stanford university press.
- Barbour,A.C.(1999). The impact of playground design on the play behaviors of 14(1), 75–98.
- Baumeister RF, Campbell JD, Krueger JI, Vohs KD. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological science in the public interest*. 2003;4(1):1-44.
- Becker, F.D., Sommer R., Bee, J. & Oxley, B. (1973). College classroom ecology. *Sociometry*, 36, 514–525.
- Block, J. H. (1983). Differential premises arising from differential socialization of the sexes: Some conjectures. *Child Development*, 54, 1335- 1354.
- Borba, M. (2001). *Building moral intelligence: The seven essential virtues that teach children to do the right thing*. USA: Jossey- Bass.
- Bransford, D., Brown, J., & Cocking, R. (1999). *How People Learn*. Washington, DC: National Academy Press
- Bulu.yahya. and omer atabeyoglu. (2007). Fountains as urban furniture in historical urban structure avd usage culture: Erzurum city case. *Building and environment* 42:7.
- Campbell Leaper. (2000). Gender, Affiliation, Assertion, and the Interactive Context of Parent-Child Play. *Developmental Psychology* 2000, Vol. 36, No. 3, 381-393.
- Carr, S., Frances, M., Rivlin, L. G., & Stone, A. M. (1992). *Public Spac*. New York: Cambridge University press
- Carol S. (1979). Weinstein. *The Physical Environment of the School: A Review of the Research*. American Educational Research Association. 1979, Vol. 49. 577-610
- Catherine Pellenq, Susan Gunn, Laurent Lima. (2021) The psychological health and well-being of children working in the brick industry: A comparative study. *Safety Science*. 140 (2021). 105251.
- Coley, R.L., Kuo, F.E., Sullivan, W.C. (1997). Where does community grow? The social context created by nature in Urban Public Housing. *Environment and Behaviour* 29 (4), 468–494(104)

- Connolly JA, Doyle A-B. (1984). Relation of social fantasy play to social competence in preschoolers. *Developmental Psychology*. 1984:797-806. doi:10.1037/0012-1649.20.5.797
- de Vries, S., Verheij, R.A., Groenewegen, P.P., Spreeuwenberg, P. (2003). Natural environments–healthy environments? An exploratory analysis of the relationship between greenspace and health. *Environment and Planning A* 35, 1717–1731
- Doyle A-B, Connolly J. (2006). Negotiation and enactment in social pretend play: Relations to social acceptance and social cognition. *Early Childhood Research Quarterly*. September 1989:289-302. doi:10.1016/0885-2006(89)90015-x
- Duke, D.L. & Trautvetter S. (2001). *Reducing the Negative Effects of Large Schools* Washington: National Clearinghouse for Educational Facilities. D. C.
- Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (1998). Prosocial development. In W. Damon & N. Eisenberg, *Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality development* (Vol. 3, pp. 701–778). New York: Wiley.
- Elliot, S.N. & Gresham, F.M. (1993). Social skills interventions for children. *Behavior Modification*, 17, 3, 287-313.
- Emma, Seyram Hamenoo. (2018). *all Child labour in Ghana: Implications for children's education and health*. *Children and Youth Services Review*. 93 (2018) 248-254.
- Eraydin, Z. (2007). *Building a legible city: how far planning is successful in Ankara, a thesis submitted for degree of master of science, urban design, city and regional planning of middle east technical university*.
- Ewert, A., Heywood, J. (1991). Group development in the natural environment. Expectations, outcomes and techniques. *Environmental and Behaviour* 23 (5), 592–615.
- Fisher. K.D. (2009). Placing Social Interaction: An Integrative Approach to Analyzing Past Built Environments. *Journal of Anthropological Archaeology*. 28(4). 439-457.
- Frost, J. L. (1992). *Play and playscapes*. New York: Delmar Publishers Inc
- Fuhrer, U. (1994). Fragehemmungen bei Schülerinnen und Schülern: eine attributionstheoretische Erklärung [Students' inhibitions to ask questions: an attributional analysis]. *Zeitschrift für Pädagogische Psychologie [Journal of Educational Psychology]*, 8, 103–109.177)
- Galyer KT, Evans IM. (2001). Pretend Play and the Development of Emotion Regulation in Preschool Children. *Early Child Development and Care*. January 2001:93-108.
- Gehl, J. (1987). *Life between buildings: using public space*. New York: Van Nostrand Reinhold
- Gibson, J. J. (1986). *The ecological approach to visual perception*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. (Original work published 1979)
- Gilson A. (2003). *The Relation Personality and Computer Games in the Child*, P: Mc Grow hill, Vol: 87, No 56.
- Gou, Z., Xie, X., Lu, Y. & Khoshbakht, M. (2018): *Quality of Life Survey in Hong Kong*, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, Vol. 15, pp. 1-16
- Green, K. D., Forehand, R. L., Beck, S. J., & Vosk, B. (1980). An assessment of the relationship among measures of children's social competence and children's academic achievement. *Child Development*, 51(4), 1149–1156.
- Graham H. (2004). Social determinants and their unequal distribution. *Clarifying Policy Understandings the Milbank Quarterly* 2004; 82(1): 101-24
- Groenewegen, P.P., van den Berg, A.E., de Vries, S., Verheij, R.A. (2006). Vitamin G: effects of green space on health, well-being, and social safety. *BMC Public Health* 6 (149).
- Gump, P.V. (1987). School and classroom environments. In D. Stokols & I. Altman (Eds.), *Handbook of environmental psychology* (pp. 691–732). New York: Wiley.
- Hart, Roger A. (1992). *Children's Participation: From tokenism to citizenship*, Innocenti Essay no. 4.
- Health Council of the Netherlands and Dutch Advisory Council for Research on Spatial Planning, Nature and Environment (RMNO), (2004). *Nature and health. The influence of nature on social, psychological and physical well-being*. Health Council of the Netherlands, RMNO, The Hague
- Hillier, B. Hanson, J.(1984), *The Social Logic of Space* , London: Cambridge University Press

- Hillmann, R.B., Brooks, C.I. & O'Brien, J.P. (1991). Differences in self-esteem of college freshmen as a function of classroom seating-row preference. *Psychological Record*, 41, 315–320.
- Hoffmann J, Russ S. (2012). Pretend play, creativity, and emotion regulation in children. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*. May 2012:175-184. doi:10.1037/a0026299
- Hughes, F. P. (1991). *Children, play, and development*. Boston: AUyn & Bacon.
- Humphreys, A. P., & Smith, P. K. (1984). Rough-and-tumble play in preschool and playground.
- Huston, A. C. (1985). The development of sex-typing: Themes from recent research. *Developmental Review*, 5, 1-17.
- Hutt, C., & Vaizey, M. J. (1966). Differential effects of group density on social behavior. *Nature*, 196, 209, 1,371-1,372
- ILO (2017). Factsheet:Status of child labour in the world.
- In Peter K. Smith (Ed.), *Play in animals and humans* (pp. 241–Oxford: Basil Blackwell.
- JANE MCGREGOR. (2004). Spatiality and the Place of the Material in Schools. *Pedagogy, Culture and Society*, Volume 12, Number 3.
- Jolanda Maas et al. (2009). Social contacts as a possible mechanism behind the relation between green space and health. *Health & Place* 15 (2009) 586–595.
- Kathuria,kumar Pandya. (2020). Listen, I am too responsible! Effect of schooling on sense of trust, responsibility and belongingness to the community of children working on the street in Chandigarh City, India, *Children and Youth Services Review*, 119 (2020) 105527.
- Klaus Seeland, Sabine Dübendorfer, Ralf Hansmann. (2009). Making friends in Zurich's urban forests and parks: The role of public green space for social inclusion of youths from different cultures. *Forest Policy and Economics* 11 (2009) 10–17
- Koneya, M. (1976). Location and interaction in row-and-column seating arrangements. *Environment and Behavior*, 2, 265–281.
- Koseoglu E, Onder DE (2011). Subjective and objective dimensions of spatial legibility, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 30, pp. 1191-1195
- Kristin, N., &Ingolfur Asgeir, J. (2015). Children's Outdoor Environment in Icelandic Educational Policy. *JER*, 59(1), 1-23.
- Kritchevsky, S., Proscott, E., & Walling, L. (1969). *Planning environments for young children: Physical space*. Washington, D.C.: National Association for Education of Young Children
- Kuo, F.E., Sullivan, W.C., Wiley, A. (1998). Fertile ground for community: inner-city neighbourhood common spaces. *American Journal of Community Psychology* 26, 823–851.
- Labor Force Census Plan (2017). Tehran: Country planning and budgeting organization. Documents, Deeds and Publications Center (in Persian).
- Lang, J. (1994). *Urban design: American experience: van nostrand reinhold*.
- Lang,J. (1987). *Creating architectural theory: The role of the behavioral sciences in environmental design*. New Yourk: Van Nostrand Reinhold.
- Lange, A. & Jakubowski, P. (1976). *Responsible assertive behavior*. Research Press. Champaign. Illinois.
- Lars Lerup. (1972). Environmental and behavioral congruence as a measure of goodness in public space: the case of Stockholm Ekistics, *URBAN DESIGN: THE PEOPLE'S USE OF URBAN SPACE* (NOVEMBER 1972), pp. 341-358.
- Leaper, C. (2000). The social construction and socialization of gender. In P. H. Miller & E. K. Scholnick (Eds.), *Towards a feminist developmental psychology* (pp. 127-152). New York: Routledge.
- Leaper, C. (1994). Exploring the consequences of gender segregation on social relationships. In C. Leaper (Ed.), *Childhood gender segregation: Causes and consequences* (New Directions for Child Development, No. 65, pp. 67-86). San Francisco: Jossey-Bass.

- Levine, D.W., O'Neal, E.C., Garwood, S.G. & McDonald, P.J. (1980). Classroom ecology: the effects of seating position on grades and participation. *Psychology Bulletin*, 6, 409–412.
- Lieberman, J.N. (1987). Playfulness and divergent thinking: an investigation of their relationship at the kindergarten level, *Journal of Genetic Psychology*, 107, 219- 224.
- Lipsitz, J. (1977). *Grown Up Forgotten: A Review of Research and Programs Concerning Early Adolescence*. D.C. Heath and Lexington MA.
- Liss, M. B. (1983). Learning gender-related skills through play. In M. B. Liss (Eds.), *Social and cognitive skills: Sex roles and children's play* (pp. 147-166). New York: Academic Press.
- Loo, C. (1972). The effects of spatial density on the social behavior of children. *Journal of Applied Social Psychology*, 1972, 2, 372-381.
- Maas, J., Verheij, R.A., Groenewegen, P.P., de Vries, S., Spreeuwenberg, P., 2006. Green space, urbanity and health: how strong is the relation? *Journal of Epidemiology and Community Health* 60 (7), 587–592.
- MacPherson, J.C. (1984). Environments and interaction in row-and-column classrooms. *Environment and Behavior*, 16, 481–502.
- Magdalena Czalczynska-Podolska. The impact of playground spatial features on children's play and activity forms: An evaluation of contemporary playgrounds' play and social value. *Journal of Environmental Psychology* 38 (2014) 132-142
- Marans, R. (2015): Quality of urban life & environmental sustainability studies: Future linkage opportunities, *Habitat International*, Vol. 45, pp. 47-52
- Mayberry ML, Espelage DL. Associations Among Empathy, Social Competence, & Reactive/Proactive Aggression Subtypes. *J Youth Adolescence*. July 2006:787-798. doi:10.1007/s10964-006-9113-y
- McBride, A., Sherraden, M., & Pritzker, S. (2006). Civic Engagement among LowIncome and Low-Wealth.
- MICHELSON, William, 1970, *Man and his Urban Environment: Sociological Approach*. Reading: Addison-Wesley.
- Millard, R.J. & Stimpson, D.V. (1980). Enjoyment and productivity as a function of classroom seating location. *Perceptual and Motor Skills*, 50, 439–444.
- Moleski, Walter H. and lang, Jon T.(1986) organizational Goals and Human Needs in Office Planning. In Jean D.Wineman (Ed). *Behavioral Issues in Office Design*. Van Nostrand Reinhold Company. New York.
- Montello, D.R. (1988). Classroom seating location and its effect on course achievement, participation, and attitudes. *Journal of Environmental Psychology*, 8, 149–157.
- Moore, R. C., Goltsman, S. M., & Iacofano, D. S. (1992). *Play for all guidelines: Planning, designing and management of outdoor settings for all children*. Berkeley: MIG Communications.
- Moore, G. T. (1987). The physical environment and cognitive development in child-care centers. In C.S. Weinstein & T. G. David (Eds.), *Spaces for children: The built environment and child development* (pp. 41-72). New York: Plenum
- Moore, G. T., Lane, C. G., Hill, A. B., Cohen, U., & McGinty, T. (1979). *Recommendations for child care centers*. Milwaukee, WI: Center for Architecture and Urban Planning Research.
- Moore and D. Young, D. (1978) *Childhood Outdoors: Towards a social ecology of the landscape: Altman & J.F. Wohlwill (Eds.) Children and the Environment*, pp.83-130.
- Moulay A, Norsidah U, Said I (2017). Legibility of neighborhood parks as a predictor for enhanced social interaction towards social sustainability, *Cities*, Vol. 61, pp. 58–64.
- Naylor, H. (1985). Outdoor play and play equipment. *Early Child Development and Care*, 19(1), 109–130.
- Okane, B.(1987). *Timurid Architecture in Kharasan*. Costa Mesa: Mazdâ Publishers in association with Undena Publications.

- Olds, A.R. (1989). Psychological and physiological harmony in child care center design, *Children's Environment Quarterly*, 6(4), pp.8-16. R. C.
- Osmand. Humphry. (1957). *Function as the basis of psychiatric ward design*. New York Holt Rinehart and Winston.
- Pamela Li, MS, MBA. Importance of Play in Early Childhood (9 Benefits & Infographic). <https://www.parentingforbrain.com/benefits-play-learning-activities-early-childhood/>
- Pasalar.celen (2003). The effects of spatial layout on students interactions in middle schools: Multiple case analysis. Unpublished thesis for degree of doctor of philosophy faculty of North Carolina state University.
- Patterson, M.L. (1968). *Social Space and Social Interaction*. Doctor of Psychology, Northwestern University, Evanston, Illinois
- Pedersen, D.M. (1994). Personality and classroom seating. *Perceptual and Motor Skills*, 78, 1355–1360.
- Pellegrini AD. (1980). The relationship between kindergartners' play and achievement in prereading, language, and writing. *Psychol Schs*. October 1980:530-535.
- Peters. K. Elands. B. & Buijs. A. (2010). Social Interactions in Urban Parks: Stimulating Social Cohesion? *Urban Forestry & Urban Greening*. 9(2). 93-100.
- Poll- enrich. (2002). The theoretical background of the city identity- sustainability network. *Environment and behavior*. Vol-34.8-25.
- Porta, S., & Renne, J. L. (2005). Linking urban design to sustainability: Formal indicators of social urban sustainability field research in Perth. *Urban Design International*, 10, 51-64.
- Preiser, W. (1972). Behavior of nursery school children under different spatial densities. *Man-environment Systems*, 1972, 2, 247-250.
- Read.M. A. Sugawara. A. I. & Brandt. J. A. (1999). Impact of Space and Color in the Physical Environment on Preschool Childrens' Cooperative Behavior. *Environment and Behavior*. (31 (3). 413- 428.
- Rohe, W., & Patterson, A. J. The effects of varied levels of resources and density on behavior in a day care center. In D. H. Carson (Ed.), *Man-environment interactions: The evaluations and applications (Part III, Chap. 1)*. Stroudsburg, Pa.: Dowden, Hutchinson, & Ross (Distributed by Halstead Press), 197
- Ropoport. Amos. (1975). *Australian aborigines and the definition of place*. Paul oliver (ed). Shelter sign and symbol. (London. Barrie & Jenkins. 1975).
- Sarah, T. B. (2007). *State of the world's street children*. London: Consortium for Street Children (CSC).
- Savarkar, T., & Das, S. (2019). Mental Health Problems among Street Children: The Case of India. *Current Research Journal of Social Sciences & Humanities*, 2, 39. <https://doi.org/10.12944/CRJSSH.2.1.05>
- Salter.A. (1949). *Conditioned reflex therapy*. Nw York.
- Schneider, Tatjana., & Till, Jeremy. (2005). Flexible Housing: The Means To The End, <http://journals.cambridge.org/action/displayJournal?jid=arq>, 267-296
- Schettino, A. P., & Borden, R. J. (1976). Sex differences in response to naturalistic crowding: Affective reactions to group size and group density. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 1976, 2, 67-70.
- Sennett Richard. (1974). *The fall of public man*. New York. w w Norton & company.
- Sheldon, A. (1992). Conflict talk: Sociolinguistic challenges to self-assertion and how young girls meet them. *Merrill-Palmer Quarterly*, 38, 95-117.
- Silver E, Allbech P. (2001). Migration. Aging and Mental Health: An Ethnographic Study on Perceptions of life satisfaction, Anxiety and Depression in older Somali Men in East London. *International Journal of social welfare* 2001; 10 (4): 309-20

- Smith, P. K., & Connelly, K. (1972). Patterns of play and social interaction in preschool children. In N. B. Jones (Ed.), *Ethological studies of child behavior*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Sommer, R. (1967). Classroom ecology. *Journal of Applied Behavioral Science*, 3, 489–502.
- Srivastava, M., & Shareef, N. (2016). Plight of street children: An explorative study from Varanasi, India. *Indian Journal of Public Health*, 60(4), 290–293.
- Steinzor, B. (1950). The spatial factor in face-to-face discussion groups. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 45, 552–555.
- Stires, L.K. (1980). Classroom seating location, student grades and attitudes. *Environment and Behavior*, 2, 241–254.
- Stuart, G.W., & Sundeen, S.J. (1995). *Principles and Practice of Psychiatric Nursing*. Fifth Edition, St. Louis: Mosby.
- Susan Herrington, Chandra Lesmeister, Jamie Nicholls, Kate Stefuk. (2006) The design of landscapes at child-care centres: Seven Cs Article in *Landscape Research* · January 2006
- Thukral, E. G., & Ali, B. (2005). Status of children in India Inc. HAQ Centre for Child Rights.
- Totusek, P.F. & Staton-Spicer, A.Q. (1982). Classroom seating preference as a function of student personality. *Journal of Experimental Education*, 3, 159–163.
- UNESCO. (2012). *A Place to Learn: Lessons from Research on Learning Environments*
- UNICEF. (2012). *The state of world's children, children in an urban world*
- UNICEF (2001). *A study of street children in Zimbabwe*. Retrieved from https://www.unicef.org/evaldatabase/index_14411.html
- United Nations Human Settlements Programme
- Van der Meij, H. (1986). *Questioning: a study on the questioning behavior of elementary school children*. The Hague, The Netherlands: SVO.
- Walker D, Hopes j. (2005). *Matson evaluation of social skills with youngsters*. McGraw- Hill; 2003.
- Warde, A., Tampubolon, G., Savage, M. (2005). Recreation, informal social networks and social capital. *Journal of Leisure Research* 37, 402–425.
- Weinstein, C. S. (1987). Designing preschool classrooms to support development. In C. S. Weinstein & T. G. David (Eds.), *Spaces for children: The built environment and child development* (pp. 159-185). New York: Plenum
- Weinstein, C.S. (1985). Seating arrangements in the classroom. In T. Huséun & T.N. Postlethwaite (Eds.), *International encyclopedia of education* (pp. 103–145). New York: Pergamon.
- Welsh M, Parke RD, Widaman K, Oneil B. (2001). Linkages between children's social and academic competence: A longitudinal analysis. *Sch Psychol* 2001; 39(6): 63-82.
- Whyte, W, H. (1980). *The social life of small urban spaces*. Tuxedo, Maryland: Printers II Inc.
- Wohlwill, J. F., & Heft, H. (1987). The physical environment and the development of the child. In D. Stokols & I. Altman (Eds.), *Handbook of environmental psychology: Vol. 1* (pp. 281-328). New York: John Wiley
- Zhu, Y., Au, W., & Yates, G. (2016). University students' self-control and self-regulated learning in a blended course. *The Internet and Higher Education*, 30, 54-62.

ABSTRACT

The phenomenon of "child labor" and "child labor" is one of the widespread problems around the world, especially in developing countries. Employing children in the most sensitive period of life (childhood) leads to irreparable consequences for both the individual and the society. Since all children do not learn social skills in the same way, and this problem has destructive effects on both the individual and the society in the present and future, therefore, the main goal of this research is to identify and evaluate the components of social interactions of working children, boys and girls aged 10-16 in Kurdistan Province and explaining the sociability components of the spaces based on the knowledge obtained from working children and providing design models and theoretical foundations suitable for the design of sociable educational centers.

The results of this research show that the social interactions of working children are "moderate" and weak in the components of "super-existence" and "self-control". According to the conducted research, public spaces with the function of "playability" and "naturalism" will be effective in promoting weak components as well as other components of social skills, as well as physical characteristics such as: accessibility, permeability, scale, arrangement of spaces (furniture)) and reading is effective in increasing children's social interactions. In designing a sociable educational environment, it is very important to pay attention to the mental components to reach the physical components, which include: behavioral-activity component, semantic component and contextual component.

keywords: Child labor, Street children, Socialization, Sociable environment, Architect

University of Kurdistan
Faculty of Art & Architecture
Department of Architecture

A Thesis Submitted to the Postgraduate Studies Office in Partial Fulfillment
of the Requirements for the Degree of M.A. in Architecture

Title:
**Architectural solutions for designing a Working children's educational center
with an approach to promoting social interactions**

By:
Shiva Emami

The above thesis was evaluated and approved by the following members of the thesis committee
with **excellent** quality on **September 21, 2022**.

<u>Position</u>	<u>Title and Name</u>	<u>Signature</u>
1. Supervisor:	Assist.prof. Sara Soleimani	
2. Advisor:	Assist.prof. Salahedin Molanaei	
3. Internal Examiner:	Assist.prof. Mehrdad Yousefzamani	
4. Internal Examiner:	Assist.prof. Mohammad Azadahmadi	
Head of Department: Farzin Farooqhi		
	Faculty Graduate Coordinator: Hamed Amani	

University of Kurdistan
Faculty of Art & Architecture
Department of Architecture

A Thesis
Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
M.A. in Architecture

Title:
Architectural solutions for designing a Working children's educational center with an approach to promoting social interactions

By:
Shiva Emami

Supervisor:
Dr. Sara Soleimani

Advisor:
Dr. Salahedin Molanaei

September, 2022

**University of Kurdistan
Faculty of Art & Architecture
Department of Architecture**

A Thesis
Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
M.A. in Architecture

Title:
**Architectural solutions for designing a Working children's educational
center with an approach to promoting social interactions**

By:
Shiva Emami

Supervisor:
Dr. Sara Soleimani

Advisor:
Dr. Salahedin Molanaei

September, 2022